AHMET İNAM

Keşiş, Cinler ve Tanık-lar

çolpan
DENEME

Keşiş, Cinler ve Tanıklar, Türkiye tarihinden bir kesit. "Kısa Türkiye Tarihi" de denebilir bu kitaba. Ama o kadar kısa ki bu tarih ve öyle bir kesit ki bir türlü sonu gelmiyor. 1970'lerin sonu ile 1980'lerin ortalarına gelene kadarki yıllarda göründüğü söyleniyor Keşiş'in. Oysa söylendiği gibi değil, hâlâ bir yerlerden bakıyor bize. "Ahmed'in Cinleri" bölümündeki cinler hâlâ içimizde: kimi zaman dersliklerde "Cin Cini" olup hakikatin bilimle mi gönülle mi kavranacağını sorguluyor, kimi zaman Cin Mehmed olup ensemizden gözlüyor bizi, kimi zaman bilmeye ve öğrenmeye yönlendiren Sevdâ biçiminde beliriyor.

Ele avuca sığmaz cinleri var Ahmed'in; bir de tanıkları: Keşiş, Elif, Nuri, Dilek, İlyas, Süavi, İbrahim. Her birinin ayrı bir hayatı, dramı, trajedisi, kahrı, öfkesi, arayışı, kopuş biçimi var ve her biri, Keşiş'i gösteriyor; her birinin yolunu Keşiş tutuyor. Aslında, her şeyi harften ibaret olan Keşiş, onlarda nasıl da parçalandığını görüyor. Okuyanın, düşünenin, anlamaya çalışanın parçalanması bu ve ancak parçalarını gördüğünde kendisini fark etmesi. Keşiş, Elif, Nuri, Dilek, İlyas, Süavi, İbrahim; hepsinin toplamı, KENDİSİ.

Dünyasını harflerden, kitaplardan kurmuş olan Keşiş ve benzerinin bir harf oyunu, *Keşiş, Cinler ve Tanıklar*. "Keşiş, harflerden başını çıkarıp dünyaya bakamaz pek." Ama bakabileceğini de baktığında ne olacağını da bilir. Bakarsa ne mi olacak? "Bir baksın Tarzan olacak." Bakışın korkunçluğuna davet ediyor bu kitap.

çolpan
www.colpankitap.com

ISBN 978-605-68292-2-2

Ahmet İnam

Ahmet Hoca, hayatın Anadolu Lisesi son sınıfından terktir. Şimdilerde, Sevdâ Berberi'nde kalfa olarak çalışmaktadır. Hangi söz tıraşının ne gibi gerçekleri yansıttığı üstüne gözlemleri vardır.

Ahmet İNAM

KEŞİŞ, CİNLER ve TANIKLAR

çolpan

Keşiş, Cinler ve Tanıklar
Ahmet İnam

Çolpan Kitap: 13
Deneme: 4

Kapak: Mehmet S. Fidancı
Teknik Hazırlık: Çolpan Kitap
Çolpan Kitap'ta Birinci Basım, Mayıs 2018
Sertifika Nu.: 18299

ISBN 978-605-68292-2-2

© Çolpan Kitap 2018
Bu eserin tüm yayın hakları Çolpan Kitap'a aittir. Yayıncının yazılı izni olmaksızın, kitabın tümü veya bir kısmı elektronik, mekanik veya fotokopi olarak yayımlanamaz, çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Çolpan Kitap
Mustafa Kemal Mh.
2157. Sk. Nu.: 12/A
06530 Çankaya - Ankara
Telefon: +90 312 419 8096
Faks : +90 312 418 4512
e-posta: bilgi@colpankitap.com
www.colpankitap.com

Baskı: Ofset Fotomat, 28367

çolpan

Çolpan Kitap, Nüans Kitapçılık San. ve Tic. Ltd. Şti.'nin tescilli markasıdır.

İÇİNDEKİLER

Bu Baskı İçin Sunu 7

Sözbaşı 8

Ahmed'in Cinleri 9

- Cin Cini 13
- Mehmed 17
- Sevdâ 23
- Şaban 27

Keşiş ve Tanıkları 31

- Keşiş 33
- Elif 41
- Nuri 49
- Dilek 57
- İlyas 65
- Süavi 71
- İbrahim 79

Sonunda 87

Bu Baskı İçin Sunu

Keşiş, 1970'lerin sonundan 1980'lerin ortalarına dek bu ülkede yaşadı; tanıklarını yazdı. Sonra ortadan kayboldu. Kaybolmadan bana notlarını bırakmıştı, ben de onları 1995'te Birol Dok dostumun katkısıyla yayımladım. Birkaç kişinin dışında hiç ilgi gösteren olmadı. Şimdi, Mehmet Can kardeşim, Keşiş'in kaybolduğu yerden alınıp gün yüzüne çıkmasında yardımcı oldu. Cinler ve Keşiş tanıklarıyla bu ülkenin kırk yıl öncesi hâlini anlatır. İlk yayımlanmasından önce kendilerine yolladığım bu kitaptaki yazıları, yakınımdaki dostlar, küçümsemiş; değersiz bulmuşlardı. Öyle midir, bilmiyorum. Yüreğimden çıkıp yazılmışlardır. Okur, bu kırk yılda nelerin değiştiğini görüp, düşünebilir.

Keşiş, bu kitapla yeniden dolaşacak bu ülkenin sokaklarında. Yeniden tanıklarını yazacak mıdır? Nasıl bir Türkiye çıkacaktır karşısına? Sanırım, kırk yıl önce yaşamış olduklarına selâm verip belki gözlerinde birkaç damla yaşla rüzgârlara karışmayı seçecektir.

Ankara, Nisan 2018

Sözbaşı

1980 öncesine gidiyor bu yazıların tarihi. Nice gözlem ve aramaların ardından uç verdiler. Parçalardır. Uygun bütünlüklere kavuşabildiklerinde anlamlanırlar. Neden yazıldıkları, içlerini okuyabilenlere açıktır.

Gönül haritasında düzeltmeler yapmaya hazır okurlara yazılmıştır dersem, bu kendimi beğenmişliğim kaçınızı kızdırır?

Ankara, Şubat 1995

AHMED'İN CİNLERİ

"O, kendini cinlerine ayırmaya çalışmış biriydi..."

Ahmet'sin, hüznüne cinler dadanır.

CİN CİNİ

Yüksekçe bir kürsüdeyim. Geniş bir sınıfta. Sınıfın yarısı boş. Öğrencilerden uğultu yükseliyor. "Çocuklar," diyorum, yüksek sesle, "bu derste size, 'cin cini'nden söz edeceğim."

Orta sıralardan gürültüler geliyor. "Nasıl olur, dersimiz fizik değil mi?" diyorlar. "Hayır!" diyorum, "Cinleri anlatacağım bu ders. İsteyen dinlemeyebilir." Öğrencilerin çoğunluğu gürültüyle kalkıp sınıftan çıkıyor. Önde gözlüklü bir öğrenci, en arkalarda, sarmaş dolaş bir kızla oğlan kalıyor.

Gözlüklü öğrenci ayağa kalkarak titrek sesle soruyor: "Cinlerin bize bir yararı olabilir mi efendim?" Arkadaki kız öğrenci kıkırdıyor. "Olur," diyorum, "dinlerseniz beni, isterseniz."

Kalın sarı defterinin bir sayfasına bastıra bastıra, kırmızı kalemle başlığını yazıyor dersin: CİNLER. "Alt başlığı da yaz!" diyorum. Yanıma yaklaşıp, CİN CİNİ yazıyor.

"Arkadaşlar!" diyorum, "Sizlere cinlerden söz eden bir fizik öğretmeniyim. Bu durum tuhafınıza gidebilir. Gözleme, matematiksel dile, yüzyılların getirdiği birikime dayanan fizik biliminde cinlerin perilerin yeri ne ola, diyebilirsiniz.

Şunu defterinize büyük harflerle yazın. (Öndeki öğrenci yazmaya başlıyor. Arkadakiler beni dinlemiyor bile. Birbirlerinin kulaklarına bir şeyler fısıldayıp gülüşüyorlar.) SİZE DE-

NEY ÖTESİ, BİLİM ÖTESİ -şimdi tartışmasına girmeyeceğim bir kavramla- MİSTİK BİLME YOLLARI ÖNERMİYORUM. BÖYLE YOLLAR BELKİ VARDIR. BİLİME SAYGILI OLUN DİYORUM. AMA (Burayı küçük harflerle yazabilirsiniz). Doğayı anlamaya çalışırken, kendinizi anlamanız gerektiğini sakın unutmayın. Geçmiş yüzyılların bilgileri bunun ayırımında idiler. Kendimizi, dünyayı nasıl anladığımızı anlamadan evreni kavramanın, bilimsel tekniklerimiz, kavramlarımız ne denli gelişirse gelişsin, bizi tam başarıya götüreceğini sanmıyorum.

Demek ki fizik biliminin gelişmesinde insan anlayışının, kavrayışının gelişmesi çok önemli. Elbette, insan evreni anlayarak kendini daha çok anlayacaktır. Elbet, büyük harflerle yazınız, SON SÖZ BİLİMİN DİLİYLE SÖYLENECEKTİR. Ama bu dil tam bir şiir, tam bir sanat yapıtı olacaktır. Bilenleri için, fizikteki işlerliği olan kuramlar da böyle bir güzelliğe sahip değil midir?

Sığ düşünmeyelim, hemen. Bilimin şiir yazdığını, resimler, heykeller yaptığını söyleyivermeyelim. Bilimin çabası, kardeş çaba olsa da sanat çabasından ayrıdır.

Arkadaşlar, şöyle bir varsayımdan kalkıyorum: Kendimizi, başkalarını ve dışımızdaki tüm nesneleri kavrarken kimi varsayımlara dayanıyoruz. Bu varsayımlarımız, daha önceki kavramalarımıza, aldığımız eğitime, genetik yapımıza, duyu organlarımızın çalışma biçimine dayanıyor. Bütün bu etkenler, abartarak, çarpıtarak, ama vurgulamak amacıyla söylüyorum, benim CİN dediğim etkenleri oluşturuyor.

Şimdi ben ucuzundan 'metafizik' yapıyorum. Cinleri inceleyen bilimler yok değildir, antropoloji, etnoloji, belki de, bilimselliği ne denli su götürür bilemem, parapsikoloji... Ben bunlardan hiçbirine dayanmıyorum. Kişisel gözlemlerime, büyük harflerle yazınız, TEKİL YAŞAYIŞIMA, YAŞANTILAR ZİNCİRİNE dayanıyorum. Bu yaşantılar bilimde, gözlemlerle, ortak yaşantılarla beslenmezlerse önemsizdirler; bu anlamda, ben de önemsiz, giderek çoğunlukça saçma bulunan şeylerden söz edeceğim.

Yine de derim ki bilimlerle haşır neşir olmuş kişiler bu saç-

malığı daha 'anlamlı' kılığa sokabilirler. Öyleyse size anlamlı saçmalıklar söyleyeceğim, dinleyiniz! (Arkadaki oğlan, kıza, biraz sesini yükselterek "Yalnızca saçma olan benim söylediklerim değilmiş, bak hoca da saçmalıyor." dedi.)

Cinlerin geleneksel, toplumsal özelliklerinden başlayayım. Şiirlerde, şarkılarda, günlük dilde, gönül, yürek, kalp, akıldan söz ederiz ya, işte bir yanıyla onlar, cinlerdir. 'Felek' öyle bir cindir. Yani, kimi olayları anlamakta, yorumlamakta, anlatmakta kullandığımız sözlerdir. Yunus'un 'ben'i de. Hepimizde birtakım cinler yaşar. Bence kişi odur ki, kendini cinlerine ayırsın. CİNLERİN AYIRIMINI YAŞASIN. (Büyük harflerle yazın bu sözleri de.) Olağan ki, burada 'cin' sözünü alışılmış anlamının çok dışında kullanıyorum. İçimizde yaşayan kişilerden söz ettiğimizde ne denli saçmalıyorsak, burada da bir o kadar aynı saçmalıyoruz.

İnsanın kendini cinlere ayırması demek, kendini tanıması demektir, bir anlamda. Olağan ki, bu çok gizli, mistik yöntemlerle yapılamaz. Haddini bilen herkes, cinlerini bilir.

Cinlerimiz de toplumsal koşullarla, gelenekle belirlenir.

Acılarımız, sevgilerimiz, tutkularımızla...

Cin modeli, şiirsel bir modeldir; dileyen küçümseyebilir, küçümseyecektir de...

Bence insan davranışlarının anlamlı yorumunda, bir somutlaştırmadan başka bir şey değil.

Cinleştirme davranışlarımızın "tipleştirilerek" somutlaştırılması, belirgin somutluğa, soluyan kişileştirmeye kavuşturulmasıdır. Bu çaba, bilimsel kılıklı ayrıntılara, dayanaklara saplanmayı sevmem ama hadi söyleyivereyim, çok ayrı bağlamda da olsa, Max Weber'in 'Entzauberung der Welt', dünyanın sihirden arındırılmasıdır. Benim anladığım cin, alışılmış cinin karşısındadır.

Bu konularda benim yeterince açıklığa kavuşturulmuş düşüncelerim de yok, henüz.

Siz, gözlüklü arkadaş, anlayarak veya anlamayarak defterinize yazdığınız satırları hangi tutkuyla yazıyorsunuz? Sizi yönlendiren tutkularınıza bir ad verin. İşte bir cininizi yakaladınız. Sizi

belli bir davranış biçimine zorlayan, tutarlı eyleme biçimlerinizi yaşayan içinizde birinin olduğunu varsayın. Eski Yunan'da somut tanrıların yaşandığı gibi.

Yoksa eskiye mi dönüyoruz? Bilim öncesine mi? Ama, 'bilinçaltı', 'libido' da bir cin değil midir? Okuyun iyice hazreti Freud'u. Bu açıdan bakıldığında, bilimde de nice cinler göreceksiniz. Bunlar insanların ortak cinleridir.

Cinler yaratıyoruz yaşarken. Cinler yaratan, cinler tüketen varlıklarız biz. Kimi saygıdeğer düşünürlerin Alman dilinde 'Geist' dediği, o insandan koparılamayan, açıklayıcı, belki de her şeyi daha karanlıklaştıran kavramlardan biri de cin kavramının kardeşidir. Cinler yaratan ciniz biz, cin ciniyiz.

Şimdi ben cinleri söyledim size. İlk ve son kez. Bir fizikçiye yakışmayan bu saçmalığı bir daha yapmayacağım.

Sen öndeki arkadaş, artık yazmayı bırak. Gözlüğünü çıkar. Bak bakalım çevrene, içine, cinler falan var mıymış? Hadi, arkadakiler sizler de, ıssız bir park köşesi mi olur, deniz kıyısı mı oraya gidin.

Korkunun, güvensizliğin hızlı değişimin olanca hızıyla arttığı çağımızda, benim gibi aklı başında diye bellediğiniz bir öğretmeninizin bu sözlerini unutun gitsin."

MEHMED

Arkadaşım gülümseyerek sordu: "Cinlerle uğraşıyormuşsun, doğru mu?"

İrkildim. "Uğraşabilseydim, elbet onların matematiğini yapardım."

- Yani cinler var mı sence?

- Neye "var" dediğini bilmiyorum. Din kitaplarının yazdığı cinleri bilmem. Ama ben cinlerle ilgiliyim.

- Neden toplumla ilgilenmiyorsun? İnsanlarla?

- Cinlerle uğraşılarak insanlarla uğraşılamaz mı?

- Peki, neden doğrudan insanlarla uğraşmıyorsun da cin-peri gibi saçma sapan şeyleri katıyorsun ara yere? Sana yakışmıyor. İlginç olup dikkat çekmek mi istiyorsun?

- Üfürükçü değilim, bilirsin. Dikkat çekme konusunda bana haksızlık ediyormuşsun gibi geldi. Cinlerle uğraşıyorsam, cinleri yaşıyorumdur. Yaşayışım içtendir, olduğu gibidir. Bu sözlerini bir saçmalama olarak nitelemiyorum yine de. Cinin ne olduğu konusunda anlaşalım önce.

- Tanımını mı vereceksin, "Cin"in?

- Tanım mı? Şu tanım saplantısı kültürümüzün kanayan yaralarından biri... Bu yarayı daha fazla deşmeyeceğim. Sana sezdirebilirim, sezdirmeye çalışabilirim cini.

- Sezgi mi? Hangi anlamda?

- Beni dar kalıplara bağlanmaya zorlama. Şu ya da bu düşünürün anladığı anlamda mı dememi istiyorsun? Demeyeceğim. Diyemeyeceğim.

- Kendini onlardan üstün ya da en azından özdeş gördüğün için mi?

- Kesinlikle hayır. Sen de benim böyle olmadığımı bilirsin. Kendini sürekli olarak hızardan geçiren, kesip biçen, bunun acısını duyan biri olarak bu tür saplantılarım olmadığını bilirsin. Şunu düşün: Uçsuz bucaksız denizde, pusulasız, yapayalnız, sürekli su alan bir gemisin. Pusulasız, yani geleneğin, kültürel birikimin, bilgisel donanımın eksik. Batabilecek bir gemisin. Kimsenin çizdiği rota seni ilgilendirmiyor.

- Neden yardım istemiyorsun çevrendeki gemilerden?

- Çünkü, telsizim çalışmıyor. Çalışsa da güçsüz. Sinyallerimi kimse anlamıyor. Artık bir süredir yardım da istemiyorum.

- Bu denizde batan, batacak olan tek sen değilsin ki.

- Haklısın. O hâlde sen de benimle ilgilenme.

- Duygusal olma hemen. Cinlerden söz ediyorduk.

- Biliyor musun koca Türkiye'de bir kişi beni okuyor: Kendim. Edebiyat sosyolojisinden söz edenler için bir "uç olayım" ben. Uçta. Bunun için kimseyi suçlamıyorum; kendimi de. Batan geminin kaptanı cinlerle konuşuyor. Bu olay da edebiyat psikolojisini ya da psikiyatrisini ilgilendirebilir belki.

- Sen batıyor falan değilsin, sonra en azından iki okuyucun var, biri sen biri ben. Cinlerle uğraşmana nedenler uyduruyorsun. Kendini saçma sapan benzetmelerle yerin dibine sokuyorsun.

- Gökyüzüne mi çıkayım yani? İkisi arasında fark var mı?

- O hâlde yere bas, gerçekleri gör.

- Cinleri mi demek istiyorsun?

- Peki, anlat nedir şu cin dediğin?

- İçki adı değil. İçkiyi sevmem. Cin, Kafdağı kadar gerçek. Yazmaya başladığımdan beri cinlerle ilgiliyim. Yani, olağan yaşa-

yışımızda olmayan, görülmeyen ama bu yaşayışımızda payı, yeri, işlevi olan varlıklarla. Onlara, şimdilik cin diyorsam, başka ad bulamadığımdandır.

- Öyleyse onlara kültürel ve düşünsel yükü olmayan adlar ver. Cin deme. Kafanda yaşayan tasarılar, tasarı varlıklar de.

- Cin diyeceğim.

- Neden?

- Sıradan biri, bu kişi ister edebiyatçı olsun ister kültür adamı isterse bunlarla ilgisi olmayan biri, kafamdakilere cin der de onun için.

- Sanmam. Yine abartıyorsun.

- Abartarak yaşadım ben bu dünyayı. Her şeyi abarttım ve acılaştırdım. Yoksa dediğin gibi ayağım yerde (daha doğrusu bir ayağım yerde bir ayağım gökte) olurdu.

- Bana cinlerden söz et!

- Anlatacağım. Mehmed'i anlatayım önce, diğerlerini sonra belki.

- Anlat!

- Mehmed, şimdi şurada senin yanında.

- Benim yanımda mı? Sen görüyor musun onu?

- Evet! O, ben dünyanın mikro yapısıyla uğraşırken ortaya çıktı.

- Deme yahu! Anlat, anlat. Ama, önce şu "dünyanın mikro yapısı"nı bir anlat hele.

- Biliyorsun yıllar yılı dillerle, kavramlarla, sayılarla uğraştım. Uğraşıyorum. Bu Mehmed bir gece yarısı yanımda belirdi. Sarı, dökük saçları, uzun burnu, çıplak ayaklarıyla paltosu sırtında sürekli dolaşan biriydi. Gittiğim her yerde, her zaman onu görüyordum. Kimi kez okuduğum bir kitaptan başını uzatıyor, çıkıp geliyordu.

- Konuştun mu hiç onunla?

- Konuşmuyordu. Bir türlü iletişime giremiyordum onunla. Ona çok şeyler anlatmaya çalıştım ama beni anlamadı. Belki anladı ama bana kendini anlatamadı.

- Ha, o halk. Sen de okumuş yazmış yüce bir aydınsın.

- Çok basit, kaba ve yanlış düşünüyorsun. Cinler bir simge değil bende, bir gerçek.

- Ruhbilimciler güler bu sözlerine.

- Hangileri? Neyse, beni iyi dinle, hemen yorumlama... Mehmed saatlerce beni seyrediyor, yanıma oturuyordu.

- Mademki konuşmuyor, nereden biliyorsun adının Mehmed olduğunu? (Sonra, sondaki "d" harfi ne öyle, "t" olması gerekmez mi?)

- Uyduruyorum veya yakıştırıyorum. Sanırım bu Mehmed çok bilgili, deneyleri olan biriydi. Toplantılarda en arka sıralarda oturuyor, konuşmalara çoğu kez gülüyordu.

- Sen de mi bulunuyordun o toplantılarda?

- Ben pek bulunmam, bilirsin. Fotoğraflarda görüyordum onu.

- Tabiî, yalnız sen görüyordun.

- Evet, siyasal parti toplantılarında, Büyük Millet Meclisi'nde dolaşırken gördüm onu. Her yere girip çıkıyor, sanki her şeyi görüyordu. Sabah gazetelerde kurşunlanmış ölüler görsem yanlarında oluyordu. Futbol maçlarında, mitinglerde. Mahkemelerde. Kimi kez ben ders anlatırken ön sıralarda oluyor, alaycı alaycı gülüyordu bana.

- Alaycı güldüğünü nasıl anladın?

- Bana öyle geldi. Bir dersimde "Çocuklar, atın şunu dışarı!" dedim.

- Anladılar mı kimden söz ettiğini?

- Anlamadılar. Kendimi zor toparladım. Konuyu değiştirip kapattım olayı.

- Bu cinin zoru neymiş kuzum?

- Bilmiyorum. Bir sabah deniz kıyısında bir kahvede otururken yanıma geldi, oturdu. Seyrek saçlarının dibindeki çizgilere gözüm takıldı. Öyle sanıyorum ki beyin ameliyatı olmuştu.

- Sen de böyle bir ameliyat oldun mu?

- Sana gülünç geliyor anlattıklarım.

- Dinliyorum seni, yetmez mi? Bu konuşmayan cin ne zaman ortaya çıkıyordu?

- Eksik olan, yanlış olan yalan söylenen her yerde. Birçok arkadaşımın ağzından çıkıp geldi kaç kez; çirkinliğini örtmeye çalışan bir kadının allığından. Şimdi de yanımda, belki yine ortada işlemeyen bir şey var.

- Her gece haberlerde televizyonda, gazetelerde de görünüyor muydu?

- Evet.

- Cin, kokuşan insanın görüntüsüydü belki. Seni rahatsız etmedi mi hiç?

- Hayır. Konuşmuyordu. Bağırıp çağırmıyordu. Sessiz oturuyor, sessiz gülüyordu arada bir. Her kötü romanda, şiirde, öyküde. Düşünce kitaplarında. Bilimsel yazıların, satırların arasından ortaya çıkıyordu. Ne zaman Mehmed görünse, anlıyordum ki o yazıda aksayan bir yan vardı.

- Mehmed'in görünmediği yazı okudun mu hiç?

- Çok az. Onda da, Mehmed'in başka işleri olduğundan mı yoksa yazının yetkinlik belirtisi taşıdığından mı gelmediğini anlayamadım.

- Öyleyse elinde kötü olanın bir göstergesi var.

- Öyle diyelim.

- Ama iyi olanın göstergesi yok.

- Yok.

- Mehmed'in şimdi burada olması iyi değil. Kovalım şu cini.

- Kovamazsın ki. Mehmed belki benim cinim ama bana bağlı değil ki. Özgür o. Kendisi o. Ne zaman ne yapacağını bilemem. Üstelik saygım da var ona.

- Sakın bunları kimselere anlatma, eğlenirler seninle.

- Mehmed de orada olur ama.

SEVDÂ

Bir süre gülerek baktığım küçük beyaz kâğıttan başımı kaldırarak, arkadaşıma "Sevdâ'nın resmini görmek ister misin?" dedim.

- Sevdâ mı kim o?

- Benim sevgili cinim.

- Ha, yine cinler üşüştü tepene. Ver bakayım... Bomboş bir kâğıt bu.

- Sen göremezsin. Üstünde de imzası var. Sanskrit alfabesiyle yazmış.

- İlginç.

- Sevdâ çok ilginçtir. 1963'te imzalayıp vermişti bana resmini. Bak sana anlatayım. Sekiz numara miyop, dişlek, dudaklarının üstünde hafif bıyıkları olan bir kız. Her şeyi "bilir", daha doğrusu her şeyden haberlidir.

- Burada mı şimdi?

- Yok, uzun süredir dargınız. Benim ilk cinim o. Nasıl da tutkundum bir zamanlar ona. Çocukluğum, gençliğim onunla geçti. Onun kitaplarla, ansiklopedilerle, dosyalarla dolu evinde.

- İlk öğretmenin mi senin?

- Yazık ki öyle. Doğadaki bitkilerin, böceklerin, kuşların adını belletti. Diller belletti. Tarihten öyküler anlattı bana. Sordum

söyledi, sordum söyledi. İstatistikler verdi. Romanlardan, öykülerden geçirdi beni.

- Ne iyi. Her şeyi ondan mı öğrendin?

- Ne sorduysam kâğıtlar uzattı bana, sayfalar dolusu. Kimini anladım, kimini anlamadım. Sorular sordum. Yine dosyalar yığdı önüme. Bana bir gün olsun, "İşte şu.", "İşte bu." demedi. Hep çizdi. Yazdı. Okudu. Göstermedi. Ezildim onun yanında. Saatlerce hızlı hızlı anlattı bana. Dinleyeyim dinlemeyeyim. Ona hayranlığım giderek kine, acıya dönüştü. Sevdâ'yı yanımda götürdüm, dost toplantılarında o, hep bilgiç olan arkadaşların çevresinde döndü durdu. Birkaçına âşık bile oldu; gerçi, dostlarımın ondan haberi yoktu ama. Her gün sürekli dünyada ne olup bittiğini izleme tutkusu, bu tutkuya beni de ortak edişi, anlamsız koşuya girmiş bir koşucu duygusu yarattı bende. Bütün gün yeni çıkan gazete ve dergilerden yazılar keser saklardık. Sahaflarda yüzü açılmadık kitaplar arardık. Eski yazıyı bile belletmeye kalktı bana.

- Bence Sevdâ'ya haksızlık ediyorsun. Ne çalışkan bir yardımcın varmış.

- Ama derdim ki, Sevdâ, bütün bu koşuşturma ne için? Yanıtlamadı. Bir filozofun mu olur, bir edebiyatçı veya bir bilim adamının mı, öğrenmenin yararları üstüne sözlerini sıralardı hep. Geceleri kulağıma sürekli "Öğren, öğren, öğren ki..." diye fısıldayan ağır ve cansız soluğunu duyardım.

- Dediğini yaptın mı?

- Benim açlığım Sevdâ'nın verdikleriyle nasıl giderilebilirdi? Ben dünyayı deneyişimi anlamaya çalışıyordum. Dünyayı nasıl anladığımı anlamaya çalışıyordum. Görmek, dokunmak, tutmak zorundaydım. Sevdâ ise sürekli konuşuyordu benimle. Tartışmıyordu bile. Tartışamıyordu. Kimi geceler onu öldürmeyi bile düşlemedim değil.

- Cinler ölür mü? Hele dişi cinler?

- Sevdâ'yı ben istemedim. Sevdâ olsun istemedim. O buldu beni. Dayanılmaz monologlarıyla, tek düze konuşmalarıyla, beynimi tırmalayan tırnaklarıyla...

- Önceleri sevmiyor muydun onu?

- Sevdâ bana bir şeyi "öğretti" kendi deyimiyle: Sevdâsız olmam gerektiğini.

- Kurtuldun mu ondan?

- Evet diyebilirim. Çok zor oldu ama. Duygulu biriydi, kırmak istemiyordum. Önüme sürdüklerini okumadım bir süre. Dinlemedim onu. Tavrımı anlamayınca dosyalarını, kitaplarını yırttım, yaktım.

- Sevdâ'sız dünyayı nasıl öğreneceksin peki?

- Keşke Sevdâ böyle darmadağın, böyle pasaklı olmasaydı. Onu kesip biçip yemeyi bile düşündüm.

- Cini yemek mi? İyiden iyiye saçmaladın.

- Sevdâ'yı ilkel insanlardaki o inançla, hani yediğin insanın ruhunu elde ediyorsun ya, öyle yemek istedim. İçimde olmalı, kanımda dolaşmalıydı. Ama ikide bir kulağımın dibinde, yerli yersiz bilgiler saçması sıkıyordu beni. Boğuluyordum. Sonra korktu benden. Uzaklardan el eder oldu. İlgilenmedim bile.

- Yani sen Sevdâ'sız yapabilir misin?

- Ya yapmalıyım ya yapmalıyım.

- Ben olsam onu kullanırdım. Ondan yararlanır, sonra savardım başımdan.

- Cinlere de insanlar gibi davrandım ben. Ona saygı duydum. Tavrımı içten ve açık olarak ortaya koydum. Sevdâ'sız, antensiz kaldım belki ama öreceğim koza için Sevdâ'ya gerek yoktu.

- Türkiye'de Sevdâ'sız yapamazsın. Haber tanrısı Hermes'e diğer ülkelerin aydınlarından daha çok zorunluyuz, biz Türk aydınları.

- Yoksa Sevdâ seni de büyüledi mi?

- Bana kalırsa senin Sevdâ'ya düşmanlığın gizli bir sevdâ olarak sürüyor.

- Bunu nereden çıkardın?

- Cinin adının Sevdâ oluşundan.

- Adlarla o adları taşıyan kişiler arasında bağ olmadığını bilirsin.

- Sevdâ mı öğretti bunu sana?

- Evet.

- Seni böylesine etkilemiş Sevdâ'yı nasıl atabilirsin bir kenara?

- Sevdâsızlığın yalnızlığından çıkacak her şey. Bu cinim beni yıllarca yedi bitirdi. Bak işte Sevdâ'sız olmam gerektiğini bana ne içinde bulunduğum kültürel çevre ne de Sevdâ öğretti.

- Ne güzel avuntuların var cinci kardeş.

ŞABAN

"Senin şu cinlerle uğraşmanı alalım," dedi, arkadaşım, "toplumdaki yalnızlığın, psikososyal açıdan dengesizliğin, belki bilinçaltındaki çocukken oluşmuş korkuların yol açtığı, seni rahatlatmaya yarayan uyduruklar bunlar... Sonra belki İslâm geleneği ile ilgin ve birikiminin bir görünüşü olabilir. Bana kızacaksın ama bir de senin mistik ve karmakarışık kafan... Kim bilir belki de cinler çarpmıştır sana."

"Şaban bu sözlerine çok sevinecek." dedim.

- Şaban mı? Kim o?

- Kuram cini.

- Yok yahu, kuram cinin de mi var?

- Sen biraz önce beni kuramladın, (Kalaylamadın tabiî) ya, Şaban çok ilgilendi seninle.

- Uydur bakalım.

- Şaban'ı yirmi yaşımda tanıdım. Eleştiriler yazarken. Edebiyatın yapısı üstüne dört beş kuram geliştirdik onunla.

- O da senin gibi ekonomi okumamış anlaşılan.

- Nereden çıkardın bunu şimdi? Şaban olsa, senin amacını anlar, "ekonomi" sözünden Marks'ı demek istediğini çıkarırdı. Olağan ki yanlış.

- Şaban'la mı okudun Marks'ı?

- Gülme. Marks'ı okuyuşumda Sevdâ'nın payı yok değildi ama Marks'ı saygıyla okuyup anlamaya çalıştım.

- Sonra cinlerle düşüp kalkmaya başladın.

- Sen, beni anlamamaya çalışıyorsun; Şaban'ı da. Şaban bana Marks'ı öğretti.

- Senin gibi adamların Marks'tan söz etmeleri bile garip.

- Tekeline mi alıyorsun Marks'ı? Cinlerle uğraşıyorsam, senin gibi dümdüz adamların yüzünden.

- Hah, kızınca, kendin oluyorsun.

- Yoo, kızmayacağım. Şaban'ın önemli biri olduğunu anlatmaya çalışıyorum. Şaban bana tarihe bakmam gerektiğini söyler hep.

- Baktın mı?

- Bakmaya çalıştım. Bu çok zor bir iş. Bir kez neye, nasıl, neden bakacağını bileceksin. Şaban, kuram yapmayı kulp takma hâline getirdi.

- Anlamadım.

- Her şeyi bir "kuramsal neden"e bağlıyor, her şeyi açıklıyordu. Şaban'da çözülemeyen yoktu ki. Kimi kişilerin dediği "bilimsel", kimilerinin "bilimsel" değildi. Çözülemeyen sorunlar vardı ama onlar da belli yöntemlerle çözülebilirdi.

- Yoksa sen çözülemez mi diyorsun?

- Bir şey diyemiyorum.

- Tamam işte, senin gibi kaçıkların bir tavrı daha. Bilmiş bilmiş bilmiyorum demeler.

- Biliyorum mu diyeyim?

- Öğreneceğim de.

- Şaban bana "Kuramını yap.", "Kuramını yap." dedi. Türk kültürü üstüne kuramlar yaptım, sayfalar dolusu. Şimdi okurken gülüyorum.

- Sen beceremiyorsan becerenler çıkar.

- Olabilir. Şaban, bana, kuramla dedi. Düşün, gör, eleştir demedi.

- Bunlar birbirlerinden ayrılamaz ki. Sen düşünemiyorsan suç kuram çabasında mı?

- Şaban'ı sevmiyorum. Her şeyi formülleştiren, kitaplara, yazarlara bağlayan sığ beynini.

- Senin Şaban'ın öyle. Tüm kuramcılar da öyle mi?

Hepimiz kuramlarla yaşıyoruz. Hepimizde Şaban yaşıyor. Ama Şabanlaşanlarımız çok. Çok karmaşık bir dünyada yaşıyoruz. Ayrıca çok karmaşık bir toplumda. Kültürü yaşayışımızda boşluklar var; çok büyük boşluklar. O yüzden bakıyorsun bir şairi çarpıyor Şaban, şair çıkıp Türkiye'nin nasıl kurtulacağı üstüne kitaplar yazıyor.

- Bunlar çok söylendi.

- Evet, söylendi. İzlediği Batı'nın bilgisiyle, sindiremediği görüşlerin, ikinci üçüncü elden kaynaklardan öğrendiği kalıplaşmış düşünceleri böbürlene böbürlene yazıp çizenler var. Şaban'ın yüzünü güldürenler.

- Kuram yapılmayacak mı yani?

- Kuram, birikim işi; ekip işi. Uzun yıllar gerektiren, uzmanlık gerektiren bir iş. Şaban'ın çarpmadığı beyinlerin işi.

- Yani senin işin değil.

- Evet, en azından on yıl Şaban beni çiğnedi. Belki hâlâ çiğniyor. Ama ben Şaban'ın bilerek veya bilmeyerek Türk toplumuna, Türk kültürüne yaptığı kötülüğü görüyorum.

- Onun için mi cinlerle uğraşıyorsun?

- Cinlerle uğraşmamın Şaban'la ilgisi yok. Ayrıca, Şaban'ı tümüyle zararlı biri olarak da görmüyorum. Uzman kuramcılar, eleştiri, didikleme tekniğini edinmiş, edinecek kuramcılara güveniyorum ben; çarpıldıkları cinleri görebilecek kuramcılara en azından.

- Cinler, yalnızca senin gibi cinlerle uğraşanları çarpar.

- Olup bitenler bunun böyle olmadığını gösteriyor.

- Ne yapmalı öyleyse, sence?

- Şaban'a sor.

KEŞİŞ VE TANIKLARI

KEŞİŞ

Keşiş geldi. Kitaplarla dolu yüklükten kitaplarını indirdi. Kitaplarını, kendi çevresinde bir kule gibi dizdi, ayağından kendi boyunu aşıncaya dek. Kitaplardan oluşturduğu bu yığının üstünü de kitaplarla örttü. Sonra ateşe verdi, kuleyi ve içinde kendini. Göze uzanan yalımlarından ateşin, gerçeği gördü ve öldü.

Keşiş yolda yürürken koyun güden çoban çocukları gördü. Onlara, bilimden, felsefeden, matematikten, edebiyattan söz etti. Çobanlar ona bir dilim ekmek ve bir tas su verdiler. Keşiş o zaman bilimin felsefenin ve edebiyatın bir işe yaradığını anladı.

Keşiş yorulunca bir derenin kıyısına oturdu. Çamaşır yıkayan kızları gördü. Onların sıcak, canlı gövdelerine baktı kaldı. Akan derede arınan çamaşırları, gülüşen kızların sesleri arasında seyretti. Kâğıtlardaki kara lekelerin nasıl temizlenebileceğini düşündü. Dirim kâğıda nasıl egemen olabilir, kâğıtlar ne zaman gülebilir, diye sordu.

Kâğıttaki kara, keşişi hüzne boğdu. Kızlara başıyla selam verip kalktı gitti.

Keşiş yolda yürürken, toprağın üstüne çakılı bir taş gördü. Taştaki yazıyı okudu. Bu yazıyı yalnız kendisinin anlayabileceğini kavradı. "Artık, kimse taşlardaki eski yazıların anlamını bilmiyor." dedi. Bu yazıların anlamını açıklayan bir kitap yazmayı tasarladı. O zaman, taştaki yazı yine anlamını yitirecekti. Taşın fotoğrafını çekmeli veya resmini yapmalıydı. Ama taş, kâğıda bulandıkça anlamını yitirecekti. Taşı, uğraştı, didindi, söktü; sırtına vurup, rastladıklarına anlamını açıklamak için değneğine dayana dayana yürüdü.

Keşişi bir gün evlendirdiler. Gel zaman git zaman karısı gebe kaldı. Keşiş, dünyada, bir canlıyı yaşama kattığı için çok sevinçli idi. Doğumdan sonra keşişi karısının yanına çağırdılar, kundağa sarılı, kanlar içinde küçük kahverengi ciltsiz bir kitap görünce şaşırmadı.

Keşiş şöyle düşündü: Ben yazıyım. Yazı olmasaydı, ben olmazdım. Yemek yiyen, uyuyan, konuşan bir yazıyım ben. Bir harfim. Geçmişi, geleceğe bağlayan köprüyüm. Simgeyim. Peki, neden insan değilim?

Yani ben dirim değilim neden? Neden ben kendim değilim de, köprüyüm. Aracıyım. Neden ben keşişlerin anlattıkları değilim de keşişim?

Ne olmalıydım ben: Çocuk. Yazıyı tanımamalıydım. Çırılçıplak olmalıydım.

İşte, keşişsem de kimse keşiş olmasın diye uğraşıyorum.

Şimdi mahzene inip silgiler geliştirmeliyim. Nerede yazı görsem sileceğim. Kendimi sileceğim.

Keşiş koca bir kentin kalabalık bir caddesinde sessizce yürüyordu. Döndü arkasına baktı ki bir yığın insan, giysisindeki

yazıları okumak için arkasından yürüyor. Kimileri giysilerinin içindeki çamaşırlarda da yazılar var mı diye üstünü başını çekiştiriyor. Soyundu keşiş. Çırılçıplak oldu. Ama çıplak gövdesine kazınmış yazıları görünce utandı. Kentten dağlara doğru kaçtı.

Düşüncelerini söylesin diye keşişi televizyona çıkardılar. Tam konuşmaya başlamıştı ki izleyiciler televizyon ekranında bir televizyon ekranı daha gördüler. Keşiş televizyonda televizyon olmuştu. Televizyonlarının içinde bir televizyon, o televizyonun içinde de bir televizyon, onun da içinde bir televizyon, iç içe yitip giden televizyonlar gördüler.

Keşiş, keşişlikten kurtulmak için keşiş öyküleri yazmış.

Keşişe "Türkiye'de keşiş yok, uyduruyorsun" demişler. "Türkiye'nin gerçeği keşiş öykülerinde mi?"

Keşiş, "İşte," demiş, "ben Türkiye'deyim ve keşişim, yalan mıyım yani?"

Keşişi yoldan çevirip sormuşlar, "Sağcı mısın solcu musun, tarihin akışı içinde yerin neresi?" Keşişi sarstıkça üzerinden harfler yerlere dökülüyor, gövdesinin bir parçası eksiliyormuş.

"Tarihin akışı içinde ben" demiş, "'tarihi akışı' yazısıyım." Deli sanıp bırakmışlar.

Keşiş öykülerini okuyanlar keşişe sormuşlar: "Sen, Ahmet İnam mısın, ey keşiş?" "Hayır", demiş, "ben, A ve İ'yim."

Keşişe büyük bir yazar öğüt veriyordu. "Bu saçma sapan keşiş öykülerini bırak. Türkiye'de acı çeken, kendi olamayan, olayların, tarihin akışında kendini arayan kişileri yaz!" Keşiş yanıtladı: "O, siz, büyük yazarların işidir. Bense, yazar değil, keşi-

şim. Kendi gerçeğimi ve acılarımı yazıyorum. Bildirişmenin kendisiyim ben, hem söyleyen hem söylenenim. Ama gerçeğim. Beni keşiş kılan da bu."

Yazar güldü. "Bunların tümü sen olamazsın arkadaş. Sen bir uyduruksun ve bu toplum senin gibileri yutar, eritir."

Keşiş yalnızca, hüzün dolu gülümsedi.

"Hüzün bir silah mıdır ey keşiş?"

Keşiş, uyandığında başucunda iki yanından bomba sarkan bu pankartı gördü.

Pencereye sokulmuş da keşiş sokağa bakmış: "Hay Allah," demiş, "ben kitap okurken kızlar ne çabuk da büyümüş."

Keşişlik, insanı ve doğayı kitaptan algılamanın sonucudur. Öğretmenler, bütün öğrencilerini keşiş yapmak istediler; yalnızca biri keşiş oldu ve bunu hiç saklamıyor ama ilk fırsatta Tarzan olacak.

"Kâğıdı" demiş, keşiş, "odundan geldiği için seviyorum, yazıyı sakladığından değil. Odunsa ağaç, ağaçsa orman, ormansa doğa, doğaysa benim ilkelliğim, benim ilkelliğimse benim kökenimdir, kökenime sığınacağım." diyormuş.

Keşişin her şeyi dolaylı ve merdivenlidir.

Aynaya bakmış keşiş: "Başım iyi." demiş. "Çıplak yuvarlak ve kocaman. Ama ayaklarım dar. Ayaklarımı yeterince genişletirsem tam mühüre benzeyeceğim."

Keşiş evinin duvarına kocaman yazmış:
MAKAS KALEMDEN DAHA ÖNEMLİ.

Keşiş yazılarını pelür kâğıdına yazarmış. Çünkü baktığı anda, hem yazıyı hem kâğıdın arkasını görmek istermiş.

Keşiş, yatağını kocaman ambalaj kâğıdından zarf biçiminde yaptırmış. Her gece içine girer, zarfın kapağını kapatırmış.

Keşiş paranın neden kâğıttan yapıldığını bir türlü anlayamamış. "Herhâlde" demiş, "yeterince ekonomi bilmiyorum."

Keşiş kâğıdın yalnızca bilim adamları, kültür adamları, felsefeciler ve edebiyatçılarca kullanıldığını düşünürmüş. "Defter-i Kebir". Bu gerçek, keşişin canını sıkıyor.

"Kesekâğıdı" demiş, keşiş, "devrimi yapsa yapsa o yapar."

"Ne yapmışım ben, nasıl da yaşamanın matbaacısı olmuşum? Neden hep mürekkep akıtarak algılamışım her şeyi? Ben neyim? Ey, ben kimim? Ey kitapoğlukitap, ey, ben keşiş? Durup durup kitaplar kitaplar demişim, binlerce kişiyi keşiş taslağı olmaya itmişim.

Aslında tehlikeli olan keşişlik değil, keşiş olmamaktır. Düzmece keşiş olmaktır. Keşişliğin kahrını çekmeden keşişmiş gibi olmaktır.

Keşiş yaşamaya aykırı ise ortada işlemeyen bir şey vardır."

Keşiş bunları düşündü ve bir silah edinmeye karar verdi.

Sephanede, bir bomba kabının üstündeki yazının görevi ne ise yaşadığı çağda kişinin görevi de -dediğine göre- oymuş.

Mum ışığında şunları yazdı keşiş: "Ben insanlığın çok küçük bir yanıyım. Yazı bir gün yok olacak. Ben de yok olacağım.

Yaşadığım çağda ben yazıyla varım. Yazı yok olduğunda başka bir kılıkta yine görüneceğim."

"Karşı yazının ardındayım. Alınyazıma karşı olarak."

"Binlerce sene sonra kemiklerimi bulurlarsa, kemiklerimi saran isi anlayabilecekler mi? Yaşarken tüttüğümü." Böyle dedi keşiş.

"Bütün yolları tutmuşlar. Ben de köstebek olur yer altından kazarım. Belki varırım o mahzene, yaşamanın yüzyıllardır sessizce damıtıldığı."

Bakkaldan aldığı peynir paketinin üstüne bunları yazdı keşiş.

ELİF

"Anamın beni gönderdiği Kur'an kursunu seviyorum. Tek orada beni herkes dinliyor."

Elif korktu. Hoca'ya soramadı. Evde anasına açıldı. "Ana Allah neye benzer?"

Elif başörtü almak için anasıyla Mahmutpaşa'ya gitti. Daracık, aynalı bir "dükkâna" girdiler. Çıkışta kendi gibi bir başörtülü kızla yüz yüze geldi. Elif, çarpmamak için sağa çekildi; kız da. Sola çekildi; o da. "Pardon" dedi, Elif. Kızı itip geçmek istedi. Baktı ki aynaya dayamış yüzünü, utandı.

Elif, arife günü dedesinin mezarını ziyarete gitti ailecek. Yanlarına elinde Kur'an'la, gençten sakallı biri yanaştı. "Okuyayım mı?" dedi. "Oku." dediler. Bitirince, yan cebine yüz lira koydu babası. Elif, adamın titreyen sakalını, koyu yeşil gözlerini sevdi. "Ne kadar da kudretli şu Mushaf." dedi.

"Yudum arıttım merdivenleri, beyler yukarı kolay çıksın diye."

"İnsanların aşağısı pis; evlerin de. Rabbim neden yukarıdan abdest bozdurmamış insanlara?

Ama o zaman da bizim ev çatı katında olurdu."

Ne zaman hava güzel olsa apartmanın karşısındaki arsada, cılız ağacın altında oturur Elif. Göğe bakar. Ve gök, huri kızı olarak götürür onu cennete.

"Dilek, 'cennet dünyada kız' diyor. Hani nerede onu arıyorum. Olsa olsa gökte olur. Güneşse cehennem.

Bütün o karılar yanacak, orada. Ben de ısınacam, ısınacam.

Allah beni biliyor."

"Biz köylüyüz ya, ben köyü hiç görmedim. Şu duvardaki halıdaki tasvir, geyik ve sülünler, tavus kuşları. Yatağımdan her akşam onlara bakıyorum. Köy öyle bir yer herhâlde.

Cennet köyde mi Rabbim?"

"Neden bizim evin çöpü az, neden bizim evin çöpü mis gibi?

Yukarıların çöpleri, düşümde kafama geçirdiklerini gördüğüm yukarıların çöpleri?"

"Babam ikinci evini de aldı. Dünyada mekân. Dinimize göre kırk kişi götürebilirmişim cennete. Babamı da alacağım. Anamı bilmem. Her yanım çürük içinde."

"Seccademi çok seviyorum. Geçen kış dayım getirmişti. Alnımı koyunca mis gibi kokuyor, seccadem çeyizim."

"Allah'ın gücüne gitmesin ama neden bizi Âdem aleyhisselamın kaburga kemiğinden yaratmış. Çöp kutularındaki pirzola kemiklerini görünce aklıma geliyor."

"Anam beni neden dövüyor? Kur'an kursuna gitmemiş de ondan. Dinimizi benim kadar bilmiyor. Eğer vurduğu yerlerde gül biterse ben gül ağacı olurum."

"Hiç gül ağacı görmedim."

"Zehra'nın düğününde oynadık. O dini bütün kızlar nasıl da göbek attılar. Anam da.

Zehra caminin bahçesindeki tek gözlü eve taşındı. Kocası müezzin.

Beni ne zaman everecekler? Hamama gitmek istiyorum. Yunsam. Arınsam. Abdest alsam."

"Kız kısmı yolda yürürken hep yere bakarmış. Peki, neden? Yolda ne para buluyorum ne altın?"

"Beş numara, yedi numara, üç numara, yirmi bir numara... Yukarıdakiler hep numara. Bizim evin numarası yok.

Cennette evler... Tek katlı olacak. Belki de hep çatı katı vardır evlerin."

"Dilek, beni seviyor. Geçende babaannesinin mevlidi vardı evlerinde. Nasıl da güzel okudum. Verdikleri parayı almadım diye anam bana kızdı."

"Dilek iyi kız ama yanacak zavallı. Ne namazı var ne abdesti. İslâm'ın beş şartını da bilmiyor; Kelime-i Şehadet getirmesini de.

Neden yukarıda oturuyor peki?"

"Bana ayıp şeyler anlatıyor, ama ben dinlemiyorum onu.

Maksadı beni cehenneme yollamak.

Bana okuduğunu anlıyor musun, diye soruyor. Allah'ın kelamını anlamaz mıyım hiç? Kalben anlarım. Hoca öyle dedi. Yüksek âlimler anlar *Kur'an-ı Kerim*'i. Zındık. Kafama nifak sokacak. Şeytan, Dilek kılığına girmiştir belki. Sorayım Hoca'ya da *Mızraklı İlmihâl*'e bir baksın."

"Sabaha kadar babamı bekledik. Apartmanda bir anarşist varmış. Babamı karakola götürdüler. Babam ne kızdı ne kızdı.

Komünist görürsem babama söyleyecekmişim. Ama komünist nasıldır hiç görmedim ki. İblis Dilek'se, komünist kim?"

"Aydınlığı temizlerken sakız çiğnedim. Hemen tövbe-i istiğfar etmeliyim."

"Böreği fırına götürürken üstündeki gazete kâğıdı uçtu. Papaz kılıklı biri gazeteyi çiğneyip geçti.

'Amca' dedim, 'Gazeteyi çiğnedin. Günaha girdin. Hiç yazı çiğnenir mi?' Adam gözümün içine baktı. Adımı sordu. 'Elif' dedim. 'Elif' dedi. 'Sen bir harfsin seni çiğniyorlar. Ben keşişim ve hep harflere basa basa yürürüm.'

Belli, herifi cinler çarpmış zaten."

"Amcam Almanya'dan geldi. Kocaman bir radyo getirmiş. Sabaha kadar çaldı. Türkü çağırdı. Bana da Mevlit okuttular. Babamla rakı içtiler. Günaha girdim."

"Kur'an kursunun alt katında meyhane var. Hoca efendi dilekçe verdi, meyhaneciyi oradan çıkaracak."

"Neden beni kimse istemeye gelmiyor? Ne günah işledim ben? Yoksa görücülerin önünü anam mı kesiyor?

Kızım olursa ben de döver miyim onu? Anam hem kızını dövüyor hem dizini dövüyor.

Ana olunca dünyayı anlarmışım öyle diyor. Dünyayı anlayan herhalde kızını dövüyor.

Bütün analar dünyayı anlıyor mu? Dilek'in anası dünyayı anlamış mı?"

"Demen Kur'an okumaya başlamalıyım. Anam beni işe gönderecek."

NURİ

"Cennet şu Türkiye vallahi, ne satsan alıcısı var."

"Abi, ne lâzım?" Her dükkâna bunu sordu Nuri. Ne lâzımsa buldu buluşturdu. Ardından fısıldaştılar. "Ne becerikli adam şu Nuri. Eksiğimizi komadı. Türkiye'yi onun gibiler kurtaracak."

Bacanak Birahanesi'nde arkadaşları Nuri'yi sıkıştırdılar. "Nuri neden sana İkici Nuri diyorlar? Üçe aldığımı beşe satıyorum abi. İkisi bana kalıyor. Çok mu abi çok mu ha?"

Nuri yeni aldığı arabaya binmek üzereyken ileride kırıtarak yürüyen Dilek'i gördü. "Ah sübyanlar, ah!" dedi. "Şu Nuri'nin de kalbi olduğunu bilmezler."

Anası yakınıyordu Nuri'ye. "Baban rahmetlinin şanına layık bir mezar yaptıramadın gitti Nuri." Nuri hemen kocaman bir mezar taşına "Nuri'nin babası emekli zabıt kâtibi filanca burada yatıyor" diye yazdırıp mezarının başucuna diktirdi.

"Acaba," dedi, "telefon numaramı da yazdırsa mıydım?"

Nuri, Keşiş'i yolda gördü; tanıdı. "Vay benim sınıf arkadaşım." Keşiş, süzdü Nuri'yi. "Hangi sınıfın arkadaşıyız biz?"

Bir gece toplantıda şöyle konuştu Nuri: "Ben de uzmanım. Pancar turşusu yeme ustası. Turşuyu ağzına alıp, on saniye dilin sağında tutup çiğneyeceksin. Sonra aynı süre soluna alıp çiğneyecek, dilin ucuna dokundurup yutacaksın.

Yemek yemesini bilmeyen bir milletiz biz kardeşim."

Nuri terzisine provada tembih ediyordu. "Ceketimi bol yap, tek düğmeli. Her gün onun bunun önünde iliklemek için yoruluyorum."

Sabaha karşı bir tıkırtıyla uyandı. Sessizce baktı.

Anası halının altına para saklıyordu.

Nuri, zile basıp Elif'i çağırdı. "Bana git, üç bira alıver." Bir ara Elif'in kocaman ellerine takılıp kaldı. İğrendi. Şu köylü karılarının beygirden farkı yok diye düşündü. Köy delikanlılarının neden eşeklerle düşüp kalktıklarını şimdi şimdi anlıyorum.

Nuri, bayramda annesinin elini öpmeye gelen akrabadan bir delikanlıya yüklüce bir para verdikten sonra söyledi:

"Çevren var mı, çevren? Geniş bir çevren yoksa zengin olamazsın."

Yaşlı rektörün önünde saygıyla eğildi Nuri. "Meraklanmayın hocam, emrettiğiniz araç ve gereci hemen bulacağım." Rektör, "Nuri Bey" dedi, "bilin ki Türk bilim ve kültürüne büyük katkıda bulunuyorsunuz."

Nuri, garsoniyerinde bir seks filmi seyrediyordu. Yanındaki kadına seslendi. "Aptal sevgilim benim, bu dünyada yalnızca yiyip üreyeceksin." Kadın, "Evlenelim öyleyse" dedi. "Ah kadınlar, siz mutsuz satıcılar."

Resim sergisinden hışımla çıktı. "Deli herif!" dedi. "Yüz liralık malzeme kullanıyor, on bin lira istiyor. Çerçevesi de bizden, eder on beş bin. Sanatçıymış. Biz olmasak, siz açlıktan ölürsünüz be."

Fukara, aptal olandır ve fukaralığa layıktır. Annesinin elceğiziyle hazırladığı sıcacık börekleri yerken aklından bunları geçirdi Nuri.

Yine uzaktan akrabası olan delikanlıyla konuşuyorlardı. "Sen şimdi özgür müsün Nuri Abi?" "Aslanım bak, senin beynini yıkıyorlar. Yol yakınken gerçeği gör. Özgür olan benim gibiler. Gerçi şu anda istesem de Güney Kutbu'na gidemem ama yığayım parayı, on yıl sonra oraya da giderim."

"Şu işe bak yahu" dedi, "Bermuda Şeytan Üçgeni" kitabını masaya koyarak. "Dünyayı uzaylılar yönetiyor. Sen tutmuş, yok halk, yok sınıf diyorsun, sömürü diyorsun. Al oku da dünyanın sırrını anla." Akrabası genç güldü.

"Ben ki şimdisi küçük ama sonrası büyük Nuri, Türk müziğinden, boğazdan (Boğaziçi yanlış anlamayın), güzel kadınlardan zevk aldım, toplumun çekip çevrilmesinde payım var, elbet Türk tarihi benden söz etmelidir. Unutulmamalıdır ki ben, Türkiye'nin en karanlık günlerinde en gerçek olanım, mutsuz olmayan, kaygı duymayanım.

Yok, tarihi satın alamam. Ama tarih beni yine de yazacak."

"Yahudisi, Ermenisi hep onlar satmış. Ben çadırından çıkmış Türk'ün de ticaret yapabileceğini cihana göstereceğim."

Nuri, bu sözleri, yeni sevgilisi üniversiteli bir kıza altın uçlu dolmakalemiyle yazdı ve iadeli taahhütlü olarak postaladı.

Nuri'nin arabasını jandarmalar durdurup arıyorlardı. Nuri kimliğini gösterirken, kulağına eğildi askerin, "Aslanım, sor bakalım, sizin birlik, erzakını hâlde kimden alıyor?"

Nuri çok sevdiği bir iş adamının evine konuk gitmişti. Tavla oynarlarken bir ara sordu. "Üçüncü dünya harbi çıkar mı abi?" "Çıkabilir Nuri, baksana dünyada büyük fırtınalar esiyor."

Nuri, o akşam kapıcıya para verip evin bodrumunu temizletti.

Yazıhanesine derneklerine yardım için gelen iki genci süzdü. "Vereceğim parayla Türkiye'yi kurtaracak mısınız?" "Tabii!" dediler. Arkalarından sekreterine "Yaptığım en büyük yatırımlardan biri bu herifler." dedi.

"Keşiş benim öykümü yazıyor, enayi satamayacak ki."

"Dünya bir limonata bardağı ben bir kamışım, uhüüt, uhüüt."

Banyoda gövdesini uzun uzun inceledikten sonra bu sonuca vardı Nuri.

Nuri ansızın bastıran yağmurdan sırılsıklam olunca şaşırdı. "Garip," dedi, "demek ki zenginler de ıslanırmış."

"İş adamı olmasaydım, fasılda tef çalan şu adam gibi ya-

man bir sanatkâr olmak isterdim." dedi, yanındaki kahkaha atan kadına.

Nuri, arabasına binerken ilerideki ilkokuldan çocukların "Türk'üm doğruyum" sözlerini duyunca gülümsedi. "Korkmayın yavrularım" dedi, "Nuri abiniz oldukça sırtınız yere gelmez."

Annesinin cenazesinde imamla pazarlıktan sonra "Dinimiz çok büyük bir din," dedi, "Allah, ticareti bilenin yardımcısıdır."

Annesinin ölümünden sonra Nuri, hacı oldu. Gazetelere verdiği ilanla Hacca gitmek isteyen din kardeşlerinin "Hacı Nuri ve ortaklarının yeni acentasına uğramalarının menfaatleri icabı" olduğunu duyurdu.

Nuri, mahallenin yeni yetmelerine para verip gece gizlice duvarlara "Nuriler ölmez" yazdırdı.

DİLEK

Dilek matematik dersinde tahtaya kalktı. Öylesine sıkıldı ki tahtanın bir kıyısına, saklıca, "I want to fly" (Uçmak istiyorum) yazdı.

"Bugün hep derste güldüm. Öğretmen sınıftan attı. Başka türlü nasıl kendim olabilirim?"

"Okulun psikoloğuna gittim. Sizin de derdiniz mi olurmuş diyor. Neden kimse beni anlamıyor? Burnumda çıkan çıbana çok üzülüyor, geceleri gizli gizli ağlıyorum. Bütün dünya kalpsiz. Ancak kedimle dertleşiyorum. Sarman. Tek dostum. Beni kurtar."

Dilek falcıya gitmeden önce Tanrı'ya dua etti: "Ne olur Tanrı'm falım iyi çıksın." Falcı, parasını aldıktan sonra, uzun boylu esmer bir gençle evleneceğini söyledi.

Dilek, bu genci aradı çevresinde. Pencerenin karşısına oturdu, geçenlere baktı.

Yabancı dergilerdeki şarkıcıları gözden geçirdi. Foto romanlardaki tipleri inceledi. "Yok," dedi, "evleneceğim kişi babam gibi, ak saçlı ve tombul olmalı."

"Okulu bitirince İngiltere'ye gidebilir miyim okumaya?" Annesi düşündü: "Yokluğuna dayanamam senin, olmaz." "Varlığıma da dayanamıyorsun ama."

Arkadaşlarıyla vitrinlere bakmaya çıktılar. Dilek, vitrinde hep kendine baktı. Her vitrinde kendini sevdi. Kendini aldı her mağazadan.

"Ne çok Dilekler var mağazalarda ama ben sahici Dilek ortada yok."

İnsanın kişilik yapısı üstüne, Dilek için oldukça ağır bir kitabı sökmeye çalışıyordu Dilek. "Psikolog olacağım. İnsanları tanıyacağım. Evrenin sırrını sökeceğim."

Üzerinde kalp resmi olan mavi renkli kilitli defterine şunları yazdı Dilek: "Aklım hep erkeklerin oralarında. Büyüyünce kötü kadın olur muyum?"

"Yürüyünce herkes bana bakıyor. Otobüse binsem, babamın arabasına da. Herkesin işi gücü yok bana bakıyor.

Çok bakıyorlar bana. Ben kimseye bakamıyorum. Dünya bana bakıyor. Ben dünyaya bakamıyorum. Psikolog olursam herkesin gözünün içine bakacağım. Kimse kötü düşünemeyecek."

"İngiltere'ye değil, Almanya'ya gitmeliyim. Faşingleri çok eğlenceliymiş."

"Teki ablam neden çıkıyor erkeklerle? İstediği saat eve girip çıkıyor?" "Çünkü," dedi, annesi, "o okulunu bitirdi ve kendini korumasını bilir."

Okulda "Kendini Koruma" dersi var mıydı, Dilek anımsayamadı.

"Yaz gelse de Erdek'e gitsek." Evinin penceresinden üşüyen İstanbul'a baktı. Düşündü. "Yeşil bikinimi giysem, denize gir... (girsem diyemedi, düşündü kötü çağrışımlar yapıyordu bu sözcük.), denize at... (atlasam da ayıp oluyordu.), denize katılsam" bu buluşuna sevindi.

Türkçe ne güzel dildi.

Babasına sordu: "Baba, neden bize matematik okutuyorlar?" Babası güldü. Piposunu tüttürerek "Sınıfını geçesin diye" dedi. "Akıllı olasın" diye. "Cici kız olasın diye."

Dilek, o zaman matematik dersinin ahlak açısından ne denli önemli olduğunu anladı.

"Cici olmak aptal olmak değildir. Cici olmak akıllı olup, seni baskı altına alanlara şirin görünmektir."

"Süper egom" dedi, Dilek, "cicidir." Freud'u sevdi.

Dilek ve arkadaşları okuldan güle oynaya çıktılar. Kapıda bekleyen askerin yanına yaklaşan iri yarı bir polis, kulağına fısıldadı askerin: "Bu kızların (ne kızı karıların) tümü orospudur, dikkat et." Asker tüfeğine sıkıca sarılıp soludu.

Pastanede Nuri'ye rastladı. "Nuri Abi"sini severdi. Şakacı, sevimli bir adamdı. "Ne o Dilek, şişmanlamaya mı geldin?" Dilek, Nuri'nin kendine hakaret ettiğini sandı. Kızardı.

Şişmanlamayla gebe kalmayı aynı sanıyordu. Ağlayarak çıktı.

Dilek, okulun folklor gösterisinde "çayda çıra" oynuyordu. "Sahne bir yatır, mumlar da yatıra dikilen mumlar. Peki, davulcuyla zurnacının işi ne?

Anadolu kadınları durumlarından yakınırlar. Davulla zurnayla oynuyorlar ya. Bizi kırk yılın başı diskoteğe bile salmazlar."

Pazar günleri mahalledeki arkadaşlarıyla karate derslerine giderlerdi.

"Hem yasaklarlar hem de saldırtırlar." diye düşündü. Ama hocaları, "Yalnız savunma için öğreneceksiniz karateyi. Ruhunuzu huzura kavuşturmak için." derdi. "Freud'u bilse böyle konuşur muydu bunlar?" dedi.

Babasıyla Freud'u tartıştılar. Babası Dilek'in Freud'u bu denli iyi kavramasına şaştı. "Kızım," dedi, "bu konu uzmanlığıma giriyor biliyorsun, yıllardır üniversitede bu konularda ders veririm. Freud çoktan aşılmıştır."

"Freud'u yaşadın mı baba?" dedi, Dilek.

"Hocaların öğrencileri aptal görmesini sevmiyorum. Bize tepeden bakmalarını sevmiyorum." "Halkısın" dedi, babası, "ama onlar sizi eğitiyorlar." "Severek eğitemezler mi bizi? Yakınlık göstererek? Örneğin fizikçinin o havaları dayanılır gibi değil." "Ama kızım," dedi, babası, "adamcağız yakınlık gösterse, dedikodu olmaz mı?"

Defterine yazdı: "Kopya çekmek=Libido."

Keşiş'i yolda görünce dönüp dönüp baktı ona. Freud dirilmiş sokakta geziyordu. Ne kadar da kitaptaki resmine benziyordu Freud'un.

Bir gün parkta babasıyla oturuyordu, yine Keşiş'i gördü. Babasına gösterdi. "Freud'a bak baba."

Babası güldü. "Tanırım onu." dedi. "Budalanın biridir. Elin-

deki kitapları yırtıp yırtıp kayık yapar, havuzda yüzdürür. Bak seyret."

Babasıyla Keşiş'i izlediler. "Ne hastalığı var dersin baba?" "Çocukluğunu yaşamamış zavallı." "Peki," dedi, Dilek, "kayıklar neyin simgesi olabilir?"

"Yine o anlamsız kitapları mı okuyorsun?" diye bağırdı annesi. "Evlenince unutursun hepsini."

İLYAS

"En iyisi Üsküdar vapurları. Merdivenleri dik. Altta duracak, karıların bacaklarına bakacaksın. Tabiî memur gelmezse.

Boyum kısa, bir türlü büyüyemiyorum da. İşim büyümek. Dün şambabası yedim. Yine büyümedim."

"Bir tespihim olsa. Bir de bileğime bileklik. İstanbul dur, birazdan ırzına geçeceğim."

"Gazete var mı abi? Okunmuş gazete." Duruyorum iskelede. Allah, tahsildar kılıklı bir herif. Bir bavul kitapla üstüme geliyor.

"Okuyacak mısın bunları?" Yığıyor, yığıyor önüme. "Yok abi. Zor sökerim ben okumayı. Satacağım. Belki üstüme giyerim. Fanilanın altına iyi gider. Yakarım abi. Isınırım."

Gülüyor herif. "Kâğıt gerçek yerini buldu." diyor.

Arkadaşlar, bu herifin her gün böyle bir yığın kâğıdı dağıttığını söylüyorlar. "Belki casustur ulan" diyorlar. Verdiği kâğıtlardaki yazıları anlayana aşkolsun.

Casus, masus. Helal olsun adama. "Ver abi elini öpeyim." diyorum. Hızla uzaklaşıyor. Bağırıyor uzaktan: "Tükür bana, tükür, seni ısıtmayan kâğıda yazdıklarım için."

Tamam. Herif casus.

Eşek herifler. Bulduğum yeri nasıl da keşfettiler. Fırının yanında. Kör kadının yanan evi. Kışın sıcacık.

İlk günler yapayalnız. Türkü çağırdım hep. Sesim yankılandı, kara duvarlarda.

Zengin olacağım diyorum. İnanmıyor bizimkiler. Ne yani, hep uzun boylular mı zengin olur.

Mısır Çarşısı'nın önünde sattığım naylon torbaların parasıyla kocaman topuklu pabuçlar alacağım.

Soğuktan gidiyorum oralara. Üşüyorum be. O, ha babam fak fık fok sinemalara. Herifler rahat bırakmıyor. Hem ısınıyoruz hem ekmek parası. Askere almazlarmış. Almasınlar. Bakarsın, Zeki Müren gibi şarkıcı oluruz.

Ama ben erkeğim. Bıyıklarım bir çıksa.

Çımacı, orospu çocuğu diye kovalıyor beni. Hangi orospunun çocuğuyum acaba?

Aşık pozuna yatan karılarla heriflerin yanına sokuluyorum. Para istiyorum. Şaşmıyor. Hepsinden para alıyorum.

Helal olsun şu aşka be.

Türkiye'nin hâline bak. Eşkıya olacak bu herifler, eşkıya diyorlar, yanımdan geçerken. Süslü karılar. Ben büyüyünce anarşist olacakmışım. Öyle diyorlar.

Zengin olacağım ulan, zengin. Hepinizin imanını gevreteceğim.

Mevlide gittik geçende. Abdest aldık ama. Bizi kovmadılar. Şeker verdiler. Üç gün azar azar yedim hepsini. Hepsini değil. İkisini zor günlere bıraktım. Ceketimin iç cebinde. Dünya hâli bu, ne olacağı belli olmaz.

Talebeler, iskelede kâğıt dağıtıyorlar. Birazdan askerler gelip dövecek enayileri.

Gözlüklü bir kız kaçıyor telaşla. "Abla," diyorum, "şuraya saklan". Eğiyor kafasını. Gidiyor askerler. Kız bana sevgiyle bakıyor. Adımı soruyor. "Kimim kimsem yok," diyorum, "evim barkım".

"Bizim partide yat." diyor. Aklıma, filmlerdeki seks partileri geliyor. Hoşuma gidiyor.

"Orada çaycılık yaparsın istersen." "Yok abla," diyorum, "ben zengin olacağım".

Sonra üzülüyorum. Vapura binip şarkılar söylüyorlar. Bir o yana bir bu yana yalpalıyor vapur. Talebeler. Beni vapura almıyorlar. Beni unutuyorlar.

Sigara satmıyorum. Dövüp elimden alıyorlar. "Çalmayacaksın ulan!" diyor polis. Ağzımdan burnumdan kan geliyor.

Ben ondan çaldım. O kimden diyemiyorum.

Kalabalığı seviyorum. Işığı. İskelede vapurla bakıyorum. Işıklarına.

Kumkapı'da gördüğüm kertenkele aklıma geliyor. Herkes taş atıyor üstüne. Işığa bakıyor, kertenkele ışığa.

Ve deliğe kaçıp gidiyor. Kalabalığı sevmiyorum.

Herkes polis. Bir tek ben suçluyum. Demek ki ben polisim, herkes suçlu.

Nerede o gözlüklü abla. Parti mi neyse. Beni alıp götürse. Sıcak bir köşede kıvrılıp uyusam.

Turistlerin çantasını kaptık. Hep gâvur parası. Boyacı Yusuf'a verdik değiştirdik. Köpoğlu azıcık para verdi bize.

Yusuf, "Sana genelevde iş bulayım, karılara sıcak su taşırsın." diyor. Pezevenk.

Körün yanık evinde sabaha kadar yanan Romen tankerini seyrettim. Hey anam, bedava mangal.

Gâvur mavur, ama nasıl da ısıtıyor bizi. Aydınlatıyor.

Bana biri kafakâğıdı çıkarmalı. Belki o zaman dövmezler.

İstanbul'u yakayım da ısınayım.

Kahvenin arka penceresinden bakıyorum televizyona. Bir yığın adam konuşuyor. Duymuyorum. İçeri girsem. Rahat vermez ki eşekler.

Üşüyenler duyamıyor. Kahvenin camını kırıp kaçıyorum.

Denize uzun uzun işiyorum. Sesini dinliyorum. Gökte ay var. Şarkıcı olacağım. Bütün pislikler denize dökülüyor. Ama denize en yakın benim. Künklerden geçirmeden boşaltıyorum içimi.

Zenginlerle gariban arasındaki fark da bu künk.

Büyük bir künk olsa da uçlarını kapatıp, içinde uyusam.

Kafakâğıdım olsa. Askere gitsem. İnzibat olsam. Herkesi dövsem. Çımacı'yı da dövsem. Yusuf'u da dövsem. Sinemadaki herifleri dövsem.

Gözlüklü ablayı kurtarsam. Zengin olsam.

SÜAVİ

"Evrende herhâlde tek değilim. Başka dünyalar var dışımda. İnsanlar gezegenler... Güneşler, yıldızlar... Ama, galiba bir ben, sanki bütün bu evrenin bitimsizliğinin acısını sırtıma yüklemişim.

Mahzunum. 1958 doğumlu Türk. Anadolu'nun büyük kentlerinde okumuş. Dil bilen. Aklı birçok konulara eren. Biraz da parası olan.

Öyle durmuşum. İnce bıyığım çiçek tozu gibi üst dudağımda, bakakalmışım. İşte şu resimde.

Eski bir Osmanlı kalem efendisi gibi."

"Emine'ye yazıyorum, bu mektubu: Mahzunum Emine. Biraz Osmanlı, biraz Doğulu, azıcık Batılı ama tümüyle kendim olduğum için."

"Arkadaşlarım dünyayı değiştirmeye çalışıyorlar. Ben kendimi. Oydum içimi. İnce bir kalemle işledim, bir hattat gibi.

"Dramalı Hasan Bey'in müziğinde: Baharın gülleri açtı / Yine mahzundur bu gönlüm.

Ben Tanpınar'dan, Yahya Kemal'den hele hele Ahmet Hâşim'den daha akıllı ve şanslıyım."

"Her dengenin ardında Emine'm korkunç fırtınalar saklıdır. Her mutluluk bu fırtınaların bir an için yok sayıldığı anlara rastlar. Ama bendeki fırtınalar içimin kristalinde donar, yoğrulur."

Süavi, "Siyasal Düşünceler Tarihi" kürsüsünde bitirme tezini hazırlıyordu. Çalışırken sıkılıyordu, tezinin konusu değil de şu soru onu sürekli rahatsız ediyordu: "Doğaya egemenliğimizde bireye nasıl bir yer bulmalıyız?"

"Sayın öğretmenlerim, onlar hep sayılar, doktrinler ardında koşarlar da gönül gözüyle bakmazlar insanın doğa karşısındaki savaşına."

"Ben, galiba, gönüle önem verip de gökten bir kurtarıcı beklemeyen; eski yazıyı, Osmanlıcayı biraz da Arapçayı bilip de sağcı olamayan; biraz Hegel'i Marks'ı kaynağından kendi gözüyle okuyup da saldırgan olmayan; 'nadide' bir Türk genciyim."

"İslâm sentezi? Mahzun insan sentez sonucu mu oluştu? Nietzsche 'Üstün İnsan' falan filan diyor. Şu 'sönen gölgelenen dünyada', ben okulunu kavgasız gürültüsüz bitiren Süavi, mahzun insanı öneriyorum."

"Doğuluyu yanlış anlıyorlar. Doğulu pis, Doğulu entrikacı, Doğulu şekilci imiş. Hangi Doğulu? Bu ekonomik koşullarla yaşayan, böyle bir tarihi sırtlanan insan nasıl başka türlü olabilirdi?

Doğuyu anlamıyorlar. Doğu, doğayı yüreğinden geçirerek yenmek demektir.

Doğuya Batının baskısında, Batının teknik üstünlüğünde bir kobayı inceler gibi bakıyorlar.

Doğu, insanın bir yanıdır; tek başına ele alınması yanlıştır.

Doğulunun başkaldırmasından korkmalı.

Doğuya sığınılmaz. Doğu yaratılır. Doğu geleneğe yaslanmak, orada saplanıp kalmak değildir. Doğu, Doğulu kaynağını bilen için bir dayanak noktasıdır.

Doğulu gürültü çıkarmadan sever. Doğu sabırlıdır. Doğulu olmak, edilgin olmak değil, iç etkinliği içinde olmak, yaratıcılık içinde olmak demektir."

"Ben bütün bunları bilip de yalnızca bilip de bir şey yapamayan bir insan olarak mahzunum."

"Ben bu toplumun gücünü, kaynağını görüp de bu kaynağın görülemeyişinden, belki görülüp de kullanılamayışından mahzunum."

"Bana iktisat okutan öğretmenlerin mahzun olmayı bilmedikleri için mahzunum."

"Mahzunluğu pısırıklık sayan aptallara bir şey yapamadığım, ne elime silah alıp adam vurabildiğim ne oyumu kullanıp kafamdaki düzeni oluşturabildiğim ne de bu konularda beni şu ya da bu görüşten saymadan dinleyecek birini bulabildiğim için mahzunum."

"Aklım çok şeye erdiği için mahzunum. (Belki bu benim hüsnükuruntumdur ama bir tekkede olsaydım, mahzun değil, başka bir şey olurdum.)"

"Okul bitecek ne işe yarayacağım ben? Süaviler ne işe yarar? İhtiyar babamı yanıma alıp Anadolu'nun kuytu bir köşesin-

de bankada mı çalışayım? Yoksa elçiliklere başvurup yurt dışına mı çıkayım? Nasıl çıkarım kozamdan? Kurdum ben. Nasıl da kelebek olur uçarım ha? Türkiye'de yaşamanın buruk tadını, keşmekeş içinde olmanın düzenini nasıl bozabilirim?

Benim gibi gönlü yaralı Emine'mle evlenip (O isterse tabiî) tavuk yetiştirir gibi vatana millete çocuk mu yetiştireyim? İntihar edemeyecek kadar Doğuluyum.

Neylerim ben, Süavi, dengeli huzursuzluğumla?"

"Yürüdüm bugün, Emirgân sırtlarında. Güneş batıyordu. Şu doğa olayı neden insanın yüreğini burkar? Yaşayamadığım, yaşamayı istediğim olayları süpürüp geceye attığı için. Birazdan tek tük ışıkları yanacak evlerin. Camilerin mahyaları da. Ramazan. Nasıl irkilirdim çocukken? Bir halk türküsü: 'Kederli günlerime geldi çattı Ramazan.'

Minarenin dibinde duruyorum. Işığı dalga karanlık olarak iniyor yüzüme. Şu minare beni andırıyor. Azıcık ışığı ile göğe uzanmış maziden.

Kötü ayarlanmış hoparlörden müezzinin hışırtılı madeni sesi beni ürkütüyor.

Bu hoparlörden mi tanıyacağım maziyi? İçtenliklerine kesinlikle inandığım ama çağını anlamakta sığ kalanların yüksek perdeden konuşmalarından mı geçmişten ses gelecek?

Geçmişe kendi gözümle bakamayacak kadar güçsüz, yalnız ve bilgisizim."

"Emine başörtü giyen kızları eleştiriyor okulda. Neden görünüş seni bu denli ilgilendiriyor diyorum. Önemli olan başörtüsü değil, baştır. Kafatasının içindekilerdir. Başörtüsü Türk kültürünün simgesi değil.

İslâmlık bir biçim değil yalnızca, çağı anlamada bir bakış açısı, inanç yoludur."

"Çaresizim ama âsi değilim. Duvarlara yazacak meydanlarda bağıracak kalıplaşmış sözlerim de yok."

"Görüşlerine saygı duyduğum birçok araştırmacı, düşünür, bilim adamı var. Beni onlara tümüyle bağlamayan yanım ne? Kuşkuculuğum mu? Yetinmek bilmeyen, hiçbir görüşe işte tamam diyemeyen düşünsel yanım mı?

Kendimi yiyor, tüketiyorum."

"Bir gün yolda Doğulu bir bilgeye rastlayıp içimdeki kuşkulardan kurtulup 'piştim elhamdülillah' mı diyeceğim."

Kumkapı'da kahvede bir ikindi, Süavi nargilesini içip kitap okurken, Keşiş elinde koca bir simitle yanına oturdu. Simidi çay bardağına batırıp çiğniyordu. Uzun süre süzdü Süavi'yi.

"Tömbeki senin beynin mi?"

Süavi sarsıldı. Şu karşısında duran tacir kılıklı adam selamsız sabahsız ne istiyordu? "Hayır" dedi, "o benim nefesim". Keşiş yanıtladı: "Nefsim demek istiyorsun. Belki bilincin. Sana acıyorum. Tarihe ilgin nedeniyle sürekli okumak zorundasın. Okudukça okunacaksın. Kitaplar okuyup üfleyecek sana. Ne yazık ki tekkeni kuramayacak, yalnız kalacaksın."

"Peki siz kimsiniz ve benim hakkımda bu biçimde konuşma yetkisini kim verdi size? Kâhinliğin çağdışı olduğunu bilmiyor musunuz?"

"Yüreğini her gün jiletle çizen gerçeklerden biriyim. Öyle gerçeğim ki şu an açım ve karnımı doyuruyorum. İnsanların yanlışlıkla Keşiş dediği, çağı(nı) çoktan geçmiş ama nedense senin o çok değer verdiğin mahzunluğunun alacakaranlıkta yaşamaktan haz duyma olduğunu söyleyebilen, yazıyla çiziyle, düşünsel kürelerle dünyasını gerçeklerden ayırmaya kalkanlara bir çift sözü olan biriyim." dedi Keşiş.

"Saygısızın birisiniz" dedi, Süavi. Keşiş güldü. "Senin dışında, sırça dünyanı sarsan herhangi biri kadar saygısızım. Bu dünyayı fazla taşıyamayacaksın. Ya inançsız ya da bağnaz olacaksın. Bu toplumun insanı kutuplara iten anaforunda yok olacaksın."

"Ben en hırçın sarsıntılarda içini korumuş biriyim. Öyle bir birikimim var ki kutuplara çekemez kimse beni. Kendimi yazmaktan başka çarem yok, kendimi koruyabilmek için."

"Yazmak mı? Sakın yazma. Daha çok yitersin. Yazılanırsın."

Süavi kızdı. "Kim kalmışsa yazmıştır. Ya da onu yazmışlardır."

"Yaz" dedi Keşiş, "yaz ve kaz, sonra ört mahzunluğunu yazı ve çiziyle."

"Kendimi yazamayacak kadar güçlü değilim, kendimi yalnızca kendimle veya üç beş kişiyle üleşecek kadar gücüm yok." diye mırıldandı Süavi.

"Yazacağım. Sizi de yazarım belki Keşiş Efendi. Ben belki yalnızım ama ayaklarımın altında çözemediğim geçmiş yumağı var. Sizse ipe sapa gelmez tavrınızla ne bu toplumun ne de dünya toplumunun adamı olabilirsiniz."

Gülümsedi Keşiş. "Yerim cehennem mi?"

"Değil. A'râf."

Kaşlarını çattı Keşiş. "En kötüsü de o."

İBRAHİM

"Ex nihilo nihil fit." Hiçlikten hiçlik çıkar. Defterine öyle yazdı, İbrahim; Fransa'dan aldığı, kahverengi ciltli kalın beyaz sayfalı defterine, kara mürekkeple. "Ben", diye sürdürdü yazmasını, "hiçlikten çıkmışım ve hiçliğim. Hiç olduğunu bilen hiçim. Demek ki her şeyim. Yok, bir şeyim. Ben İbrahim'im. Kutsal kitapta putları kıran değil, kendine put koyan. Bilgilerim beynimi ağırlaştırıyor. Otururken önüme düşüyor. Kimsenin yüzüne bakamıyorum."

Keşiş, İbrahim'i vapurda kitap okurken gördü. "Bay kitap" dedi, "okuyarak hangi tüneli geçiyorsunuz?" İbrahim başını kaldırıp Keşiş'i süzdü. "Doğulu aptal bir adam, Tanzimat'ın yok edemediği donmuş bir beyin..." diye düşündü.

"Siz okumanın yararsız bir şey olduğunu mu sanıyorsunuz?" dedi.

Keşiş: "Her yaşama biçimine saygım var ama insanı kitaplayan yaşamaya asla."

"Peki, Türk kültürü nasıl kurtulacak öyleyse? Yazıya çiziye boş mu vereceğiz?"

"Boş vermeyeçeğiz" dedi, Keşiş, "aslolan yaşamaktır, yaşamayı öğrenmeden neyi okuyacaksın ki? O okudukların yaşanmış

şeyler. Adam yaşamış yazmış. Sense onları kendinde tüketiyor, yok ediyorsun. Onlar yaşıyor, sen donduruyorsun. Onlar üretiyor, sen tüketiyorsun. Kitaplarda değil aradığın. Sense her şeyi kitaplarda arıyorsun."

İbrahim kızdı. "Ben onları yaşıyorum hep. Asıl kolaya kaçan sensin."

"Oku, ey devekuşu oku..." diye bağırdı Keşiş. Vapurdakiler onların kavgasını bir süre anlamadan izlediler.

"Ben Türkiye'ye dar geliyorum. Oysa, Batılılar ne demiş? Yunanlı (Bu sözleri Yunan alfabesiyle yazdı.) "meden agan", Latin "ne quid nimis". Alman, "nicht im übermass". İngiliz, "not too much of anything". Fransız, "pas excessivement"... Oysa ben aşırı mıyım? Bu ülkede doğmadım mı?

Babam garip bir memur, anam cahil bir kadın. Beni okuttular, bir yığın dil öğrendim. Yurt dışına gittim. Felsefe öğrendim. Edebiyat öğrendim. Ama bu cahil toplum beni anlamıyor. Okumuşları bile cahil. Ezberci. Evet, ben "genie"yim. Batıdaki arkadaşlarım bana böyle derlerdi. Ama şu insanların, şu pencereden gördüğüm süklüm püklüm insanların hangisiyle kol kola gezebilir, konuşabilirim? İnsan olmanın, şu gizlerle dolu evrende var olmanın acısını ya da trajedisini yaşamış hangisi? Ya para konuşulur ya yemek ya spor... Gazeteleri okunmaz. Dergileri okunmaz. Dergilerine yüzlerce kitap okuyarak devşirdiğin bilgilerle dolu yazılar gönderirsin basmazlar.

İbrahim, seni Batı Doğulusun, Doğu Batılısın diye yadsıyor."

"Annemle kavga ettik. Ölmüş babamın üç aylıkları yetmiyormuş. Çalışmalıymışım. Kırkıma yaklaşıyormuşum. Evleneymişim de 'mürüvvetimi' görsünmüş. Bitiyor, ana diyorum, on üç yıldır üzerinde çalıştığım tezimi bitireceğim. Bu zavallılarla birlikte olunmaz ya, tutar Avrupa'da bir üniversitede ders veririm. Sen de kurtulursun anacığım, ben de kurtulurum."

Yaşlı bir kadın oflaya puflaya elindeki kâğıdı İbrahim'in eline tutuşturdu. "Oğlum şu adresi bana bir tarif ediver." Afalladı, İbrahim. Gömüldüğü kuyudan silkinmek, ışığa, onun deyimiyle "hic et nunc"a, şimdi burada olana, ulaşmak istedi. Beceremedi. Kadına sessizce fısıldadı: "I am sorry, madam, I am a forigner here, I couldn't catch what you said." (Özür dilerim bayan, yabancıyım burada, dediğinizi pek anlayamadım.)

"Pek turiste benzemiyor" dedi, kadın, "eskiden turistler saçlı sakallı olurlardı. Şimdi gittikçe bize mi benziyorlar ne? Yoksa gözlerim iyi seçemiyor mu artık?"

"Bir ev düşün ki" dedi İbrahim, "içi tertemiz, korkunç görkemli bir mimarisi var. Pırıl pırıl. Dışında pislik dolu. Lağımlar açık akıyor, kapısının önünden... İşte, o ev benim, lağım da Türkiye. Elbette bana da bulaşacak pislik. Başıma da.

Peki, şimdiye dek nasıl biraz olsun temiz kaldım?"

Elinde koca bir demet kâğıtla hocasının kapısını çaldı. İçeri girince, hoca gözlüğünün ardından İbrahim'i süzdü. On üç yıldır, hocayla birlikte idiler, en az ayda bir İbrahim, çalışmaları konusunda bilgiler vermek için odasına giderdi ama her karşılaştıklarında hoca onu ilkin tanıyamazdı; "Buyurun, bir şey mi istediniz?" derdi. "Hoca, ben İbrahim, hani Nietzsche üstüne çalışan." "Haa" derdi, hoca, "buyurun".

Hocayla bir saat konuşurlardı. Doğrusu hoca konuşur, o dinlerdi. Hoca, tasarılarından, Avrupa'daki çalışmalarından, çıkardığı, çıkaracağı kitaplardan söz eder, "Çalışın İbrahim Bey, çalışmanız bitince getirin." derdi.

Annesiyle kavgasından sonra, İbrahim, hocaya, çalışmasının artık bitmesi gerektiğini söylemeyi tasarlıyordu. Nietzsche'nin ahlak anlayışını araştırıyor, kendince ilginç, gözden kaçmış özelliklerini gösteriyordu çalışmasında.

Hocası bu çalışmayı birkaç kez geri çevirmişti. El yazısını okuyamadığını söylemişti. Daktiloyla yazdı getirdi. Sayfalarının kenarlarını boş bırakmamıştı. Yeniden yazdı getirdi. Yabancı sözcüklerin, deyimlerin altını çizmemişti, çizdi, getirdi. Sonra Avrupa'ya gitti, hoca, yazısı bekledi İbrahim'in. Hasta oldu. Bekledi. Yıllar aktı gitti.

İbrahim kurduğu düş dünyasında, kavramların sarp kayalarında, anlam uçurumlarında korkunç hazlar duyuyor; sabahlara kadar, odasında, bir o yana bir bu yana yürüyerek kendi kendine yüksek sesle konuşuyordu. Anasının gizlice çamaşırlarını kaçırıp hocaya okuttuğunu bilse çok kızardı ama bunu öğrenemedi. Anası, oğlunun sağlığından sürekli kuşkulanıyordu.

Bu kez, hocasına çalışmasının bittiğini anlatmaya çalıştı. Hocası, yeni çıkan kitabının yedi yerinde Nietzsche'den söz ettiğini, bunları bulup, düşüncelerini bildirmesini söyleyerek İbrahim'i susturdu.

Odadan hırsla çıktı İbrahim. "Türkiye, yanlış yahu" dedi, kendi kendine, "Türkü-ye, yani Türk olanı yiyen bir ülke. Kaçacağım, çok uzaklara kaçacağım. 'Über Mensch', 'Üst İnsan', bunlar anlayabilir mi bu kavramı?"

"Abi, be" demişti, sonradan üç kişiyi öldürüp tutuklanan, tutuklandıktan sonra da kaçmayı başaran bir zamanlar çok sık görüştüğü öğrenci, "Nietzsche faşistin biri, ne diye onunla uğraşıyorsun?"

Nietzsche'nin faşist olmadığını bir türlü anlatamamıştı.

Derste çevresine bakar, sorardı: "Felsefe okumaya gelmişler, masum zavallıcıklar, hiçbirinin felsefeyle ilgisi yok."

Çoğunluğu kız olan bir grup, öğretmen olmak için derslere gelip giderdi. Papağanlardı onlar, İbrahim'in gözünde.

Bir bölümü ise felsefeden Politzer'in anladığını anladıkları için düş kırıklığına uğrayanlardan oluşuyordu. Bunlar, derslere pek girmezler, sıralara kalemlerle veya çakılarla sloganlar yazarlar, koridorlarda marşlar söylerlerdi.

Birkaçı ise, lise öğrenimleri çok yetersiz olduğu için, felsefeyi sevmelerine karşın şaşkınlık içinde olurdu.

İbrahim onların aralarında üzgün bir İsa gibi dolaşır, bir gün tümünü çektikleri kahırdan kurtaracağını sanırdı.

Platon haklıydı. Ülkeyi filozoflar yönetmeliydi. İbrahim'e göre, bu filozoflar, hocası gibi olanlar değil, kendisi gibi olanlardan seçilmeliydi.

İbrahim kendisi için yazılan bu yazıları okuduktan sonra şöyle dedi: "Beni anlamamış, aptal adam beni anlamamış. Ne kavramları anlamış ne beni. Yüzeyden. Benim ruhumun derinliklerini neden yazamamış?"

İbrahim öğrenciliğinin on beşinci yılında papyon kravatı ve frakıyla, turistik çok lüks bir lokantada yönetmen olarak çalışmaya başladı. Buna en çok annesi sevindi. Ona bir de mahalleden bir kız buldu.

İbrahim kavramlardan ördüğü fanusunda zengin turistlerin karınlarını en iyi biçimde doyurulmasına katkıda bulunarak, felsefenin yararına inandı. Türkü-ye diye düşünmüyordu artık, Türk-de-ye. Türkiye-de ye. İbrahim Türk yemeklerini Batı'ya yedirirken, çocuğuna meme veren bir ana gibi duyuyordu kendini.

"Bir gün", diyordu, "yemek yerine kavramların sindirildiği bir sofrada, başköşede ben olacağım. Bir gün. Ölmedim daha."

SONUNDA

Keşiş kalemini eline aldı, çiziktirdi, "İnanılır gibi değil" dedi. "Keşiş, Elif, Nuri, Dilek, İlyas, Süavi, İbrahim sözcüklerinin baş harfleri KENDİSİ oluyor. Ama yalnız harfleri."

Keşiş'te her şey harfledir. Yoksa, Keşiş, harflerden başını çıkarıp dünyaya bakamaz pek. Bir baksın TARZAN olacak.